

**TURK TILINI CHET TILI SIFATIDA QO`LLANILADIGAN
DARSLIKLAR SO`Z TAHLILI**

Kadirova Gulbakhor

Oriental universite ; PhD,

kadirovagulbokhor@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada turk tilini chet tili sifatida o`rganadigan darsliklar so`zlarning yozma va og`zaki ifoda amaliyotiga asoslangan mavjudligi, turk tili chet tili sifatida o`qitish sohasida ishlaydigan til o`rganuvchi o`quvchilar uchun asosiy til ko`nikmalarini berish usuli sifatida va tilshunoslikni rivojlantirishni maqsad qilgan namunaviy manba bo`lib xizmat qiladi.

Kalit so`zlar: Turk tilini chet elliklarga o`rgatishi, lug`atning asosiy darajasini, turk tilini chet Tili sifatida o`rganadiganlar uchun tayyorlangan turk darsliklari

Аннотация: Эта статья озаглавлена "доступность слов, основанная на практике письменного и устного выражения"; Турецкий как иностранный язык как способ дать базовые языковые навыки учащимся, изучающим язык, работающим в сфере преподавания, и служить образцовым ресурсом, направленным на развитие лингвистики.

Ключевые слова: обучение турецкому языку иностранцев, базовый уровень словарного запаса, турецкие учебники для тех, кто изучает Турецкий как иностранный

Abstract: This article is titled "The existence of words based on the practice of written and oral expression"; Turkish as a foreign language serves as a way to provide basic language skills for language learners working in the field of teaching, and as a model resource that aims to develop linguistics.

Key words: teaching Turkish to foreigners, basic vocabulary level, Turkish textbooks for those who study

Kirish. Til biologik asoslaridan tashqari, odamlar o'rtasida munosib muloqot qilish imkonini beruvchi eng kuchli ijtimoiy vositadir. Bir tomondan, til hayotning deyarli barcha sohalarida turli xil fikrlar, his-tuyg'ular, e'tiqodlar, qadriyat hukmlarini tushunish va tushuntirish, madaniyat to'planishini yetkazish uchun ishlatiladi. Til tufayli odamlar bir-birlrini tushunadi, faollashadi, o'zini namoyon qiladi va gapiradi. Til shaxsga koinot va ijtimoiy muhitni tanib olish va anglash imkonini beradi. Hozirgi turk tili lug'atida "odamlar nimani o'ylashlari va eshitishlari, tilni bilishlari uchun so'zlar yoki belgilar bilan tuzadigan kelishuv" deb ta'riflangan. bu " (www.sozluk.gov.tr , kirish sanasi: 1.1.2020). Muharram Ergin esa " til bu odamlar o'rtasida kelishuvga imkon beradigan tabiiy vosita, o'z qonunlari doirasida yashaydigan va rivojlanadigan tirik mavjudot, millatni birlashtiradigan, himoya qiladigan va uning

umumiy mulki bo'lgan ijtimoiy institut, tovushlardan to'qilgan ulkan tuzilma; poydevori qo'yilgan maxfiy shartnomalar va shartnomalar tizimi " deb ataydi (Ergin, 2001). Shu fikrdan kelib chiqqan holda til maqsadli kelishuv va belgilangan tizimi desak bo'ladi. Til-bu millatning o'zi. So'zlar bizning milliy xotiramizdir. Siz ularga befarq bo'lolmaysiz. Har bir so'zda tarix izlari bor. Biz ushbu izlarga ergashish orqali o'z yo'limizni topamiz va biz ushbu so'zlarning ma'naviy qanotlarida adabiy va intellektual sayohatlarimizda qayyerdan kelganimizni va qayerga ketayotganimizni tushunamiz (Ergekspel, 2010:370). Chet tillarini o'qitish tarixi juda qadimgi davrlarga borib taqaladi. Akkadiyaliklar Shumerlar tomonidan zabt etilgandan so'ng, o'zlariga qaraganda ancha rivojlangan sivilizatsiya, miloddan avvalgi 2225 yilda ularning tillarini o'rgangan. Ushbu rivojlanish insoniyat tarixidagi birinchi yozma va og'zaki tilni o'qitish deb hisoblanadi (Hengirmen, 1997:3). Turk tilini o'rganishni istagan chet elliklarning maqsadlari va ehtiyojlari ham turlicha. Akademik tadqiqotlar, tijorat faoliyati, diplomatik aloqalar, Evropa Ittifoqiga a'zo bo'lish bosqichida Turkiya bilan yaqindan tanishish vb. bu maqsadlar uchun turk tilini o'rganuvchilarni sanab o'tish mumkin. (Erdem, 2009: 889). Ikkinchidan, turk tili chet elliklar tomonidan tabiiy usul bilan o'qitiladi, hatto ba'zi topilmalar Orxon yodgorliklaridan va uyg'ur davri matnlaridan olingan bo'lsa ham, turk tilini muntazam ravishda o'qitilganligi haqida aniq dalillar yo'q (Agar, 2004: 1) Bicherga binoan (2012: 111); "Orxun yozuvlarida chet elliklar tomonidan turk tilini o'rganish izlari bor. Turk tilini o'rganuvchilar, albatta, turklar bilan aloqada bo'lgan xalqlar orasida, ayniqsa Xitoy, Tibet, So'g'd va Vizantiya kabilarni aytib o'tish mumkin. Darhaqiqat, Orxon yozuvlarida Ko'kturk mamlakatiga Xitoy elchilarining tez-tez kelishi va Xitoyning Ko'kturklar bilan o'rnatgan yaqin siyosiy, tijorat va iqtisodiy aloqalari Xitoyda turk tilida so'zlashadigan odamlar bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi."Zorbazga ko'ra (2013: 159); Turk tilini chet tili sifatida o'qitish tarixini tarixiy sahnada turklarning paydo bo'lishi bilan boshlash mumkin bo'lsa-da, ushbu davrlar bilan bog'liq ma'lumotlarning yetarli emasligi chet elliklarga " Devonu lug'atit turk" bilan dalillash mumkin. Ammo u nafaqat turk tili o'qitish uchun qo'llanilmagan bir asar bo'lsada lekin ba'zi o'rinlarda keng qamrovli asar hisoblanadi. Til o'rgatish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarga nazar tashlaydigan bo'lsak, turkiy manbalar orasida Divanu Lugat-it-Turkdan oldin turk tilini o'rgatish bo'yicha yozilgan mustaqil asar yo'qligi ko'rinadi" (O'zbay va Melanliog'lu, 2008b: 52). Turk tilini chet elliklarga o'qitishning tarixiy jarayoni asosan quyidagi davrlarda o'rganilishi mumkin: 1. Ko'kturklaridan oldin va Ko'kturk davrida chet elliklarga turk tilini o'rgatish: turk tili dunyodagi eng boy va eng qadimgi tillardan biri bo'lib, uning tarixi ming yillarga borib taqaladi. Xunlar davrida Xitoy turk Turk xitoylari; xitoyliklarning turkchaga ta'siridan tashqari, turklarning ham xitoylarga ta'siri borligi ko'rinib turibdi. Bu bilan bog'liq til materiallari xunlar (Hsiung-nu) - bu Xitoy manbalarida Xitoy yozuv sikllari bilan paydo bo'lgan so'zlar. Pulleyblank ko'ra, 190

soʻz bor, Hunca soʻzlar Maenchen-Helfen koʻra ular yuzlabdir (Tekin, 1993:9). Tarixning turli davrlarida turkcha va turk tilining turli shevalaridan xitoy tiliga toʻgʻridan-toʻgʻri oʻtgan soʻzlardan tashqari, boshqa tillardan oʻtgan soʻzlar ham mavjud (Inayet, 2006: 81). Uygʻurlar davrida chet elliklarga turk tilini oʻrgatish: Til madaniy almashinuvda koʻprik rolini oʻynagani uchun turli madaniyatlar oʻrtasidagi oʻzaro taʼsir albatta tilda aks etadi. Ikki xil madaniyat bir-biri bilan toʻqnash kelganda, tabiiyki, bir tomon ikkinchi tomondan yangi tushunchalarni qabul qiladi (Abdulloh, 1999: 205-206). 762-yili Xitoyda boshlangan qoʻzgʻolonni bostirish uchun Xitoyga borgan Bogʻu Kagʻan u yyerda manixiy ruhoniylar bilan uchrashadi va bu ruhoniylardan toʻrt nafari bilan uygʻurlar poytaxtiga qaytib keladi va manixeylikni qabul qiladi (Mert, 2009: 89). Bogʻu Qogʻan tomonidan Xitoydan olib kelingan manixiy ruhoniylar turklar oʻrtasida manixeylikni yoyishga kirishdilar. Biroq, ruhoniylar turkiylarga manixiylikni oʻrgatish uchun turk tilini oʻrganganlari va undan foydalanganliklari tushuniladi. Qolaversa, moʻgʻullarda Chingizxon davrida alifbo boʻlmagani uchun ular uygʻur printlaridan foydalangan boʻlib, turkiy til bilan muloqot oʻrnata olganlar (Onan, 2003, 425-445-betlar). 3. Qoraxonli davrida turk tilini chet elliklarga oʻrgatish: Turk tilini chet elliklarga oʻrgatish boʻyicha maʼlum boʻlgan birinchi yozma ish-bu qoshgʻarlik Mahmud tomonidan yozilgan devon va tillarning lugʻatidir. Qoshgʻarlik Mahmud oʻz asarida soʻzlarning faqat Arabcha ekvivalentlarini berish bilan kifoyalanmagan, u bu soʻzlarning kontekstda ishlatilishini, maqol va sheʼriyatdagi kabi madaniy elementlarni ham oʻz ichiga olgan. Lugʻatga 7500 ga yaqin turkcha soʻzlardan iborat Arabcha turkcha ekvivalentlar kiritilgan (Bayraktar, 2003:58). Arablarga turk tilini oʻrgatish maqsadida “Divanu Lügatiʼt-Turk” asari Qoshgʻarlik Mahmud (Mahmud bin Husayn bin Muhammed) tomonidan 1072-1074 yillarda yozilgan. Chiftci (2004: 585) taʼkidlaganidek, Qoshgʻarli Mahmud grammatikani ikkinchi til oʻqitishning asosiy elementi sifatida koʻrib, oʻrgatilgan til grammatikasi bilan grammatika oʻrtasida bogʻliqlikni oʻrnatgan holda, juda zamonaviy deb hisoblash mumkin boʻlgan chet tilini oʻqitish usulini yaratdi. Qoshgʻarli Mahmudning ushbu asari soʻz-madaniyat-maqsadli auditoriya oʻrtasidagi kontekstdan uzoqlashmagan holda ilgari surilgan turk tilini chet tili sifatida oʻrgatish boʻyicha asosiy xususiyatlarga ega birinchi maʼlumotnoma boʻlgan (Onan, 2003: 436-442), quyidagicha sanab oʻtilgan: Madaniy transfer va hissiy intellekt tushunchalari, Induktiv usuldan foydalanish, Ikki tillilik tushunchasiga eʼtiborni qaratish, Ensiklopedik lugʻat sifatiga ega boʻlish, Uni lingvistik yondashuv bilan tuzish. Qipchoq mamluklari davrida xorijliklarga turk tilini oʻrgatishda katta yutuqlarga erishildi. Bu davrda maʼlum bir tizimga asoslangan malakali turk tilini oʻrgatuvchi kitoblar tayyorlandi. Qipchoq Mamluk davlatining boshqaruvchisi va qoʻshini turkiy boʻlgani uchun turkiy tilga va uning taʼlimotiga katta ahamiyat berilgan. XIII. 19-asrdan keyin Qora dengiz shimolida boʻlgani kabi Yaqin Sharq mintaqasida ham juda

muhim ma'muriy til bo'lgan qipchoq mamluk turkchasini arab tilida so'zlashuvchi mahalliy aholiga tanishtirish va o'rgatish maqsadida lug'atlar va grammatik kitoblar yozildi va bu asarlarning aksariyati hozirgi kungacha saqlanib qolgan. Turk tili o'qitishning tarixida muhim o'rin tutgan bu grammatika va lug'atlarning bir qismi turklar, bir qismi arablar tomonidan yozilgan (Öner, 1998: XIX). Qipchoq mamluklari davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish: Qipchoq mamluklari davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatishda katta yutuqlarga erishildi. Bu davrda ma'lum bir tizimga asoslangan malakali turk tilini o'rgatuvchi kitoblar tayyorlandi. Qipchoq Mamluk davlatining boshqaruvchisi va qo'shini turkiy bo'lgani uchun turkiy tilga va uning ta'limotiga katta ahamiyat berilgan. Turk ta'limoti tarixida muhim o'rin tutgan ushbu grammatika va lug'atlarning ba'zilari turklar tomonidan, ba'zilari arablar tomonidan yozilgan (Öner 1998: XIX). Saljuqiylar davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish og'zaki til sifatida qo'llanilgan turk tilini ona tili va chet tili sifatida o'rgatish borasida biron bir tadqiqot bor-yo'qligi aniq ma'lum emas. Bu borada Saljuqiylar davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish maqsadida yozilgan asar topilmagan (Erjilasun, 2007: 433). Bu davrda asli arab va fors millatiga mansub kishilar turk tilini o'rgatish uchun emas, balki bir qancha foyda olish maqsadida turli grammatika kitoblar va lug'atlar yozdilar (Bicher, 2012:118). Chag'atoylar davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish: Chag'atoylar davrida Temurning milliy ongiga, turk tilini yanada kengroq adabiy tilga aylantirishga qaratilgan jiddiy harakatlari natijasida adabiyot qayta tiklandi (Kitapchi, 1995: 123). Chag'atoylar davrida ko'plab grammatika kitoblari va lug'atlar yozilgan. Bu yozma asarlarning deyarli barchasi ona tili o'qitish bilan bog'liq. Alisher Navoiyning "Muhakammatul lug'atayin" asari bu jihatdan farq qiladi. Noiy bu asarida turk tilini fors tili bilan taqqoslab va fors tilining turk tilidan ustun emasligini, turk tilining fors tili kabi boyligini isbotlashga harakat qilgan (Bicher, 2012:123). Usmonlilar davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish o'rgatish bo'yicha tadqiqotlar, askarlikka ishga qabul qilingan nasroniy bolalarga turk tilini o'rgatish orqali boshlandi. Bundan tashqari, Bolqonda yashovchi mahalliy xalq ham turk tilini o'rgangan (Karal, 2001: 31). Usmonlilar davrida Yevropa bilan o'rnatilgan siyosiy va diplomatik aloqalar bilan chet elliklarga turk tilini o'rgatish faoliyati katta sur'at kasb etdi. Turk tilini ham chet el fuqarolari, ham Usmonli imperiyasida yashovchilar ham o'rganishga harakat qildi. Qolaversa, Usmonlilar saltanatini tashkil etgan xalqlar, odatda, turkcha orqali o'zaro muloqot qilish imkoniga ega bo'lgan. Turk tili Usmonli geografiasida o'ziga xos "muloqot o'rtoq til" xususiyatiga ega bo'ldi (Bicher, 2012:124). Usmonlilar imperiyasi bilan savdo aloqalarini yaxshilashni istagan Yevropa davlatlari ham chet tili sifatida turk tilini o'rganishga ahamiyat berdi. Shu nuqtai nazardan, Venetsiya Respublikasi sharq tillarini va ayniqsa turk tilini biladigan tarjimonlarni tayyorlash uchun 1551 yilda Istanbuldagi elchixonasida birinchi til maktabini (It. giovani della lingua) tashkil etdi. Rossiyada Pyotr I Fanlar akademiyasi (1724-1725) tashkil etildi va

shu tom ostida sharqshunoslik va turkologiyaga alohida ahamiyat berildi. 1753 yilda Avstriya-Vengriya imperatori Mariya Tereziya tomonidan Usmonli imperiyasi tillarda so'zlashuvchi diplomatlar va tarjimonlarni yuborish uchun "Vena Diplomatik Akademiyasi" tashkil etilgan (Timur Ağirdere, 2010: 694-695). Fransuz va turk o'rtasidagi munosabatlar iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar bilan parallel ravishda boshlandi va Usmonli yerlari, ayniqsa, kapitulyatsiyalar orqali savdoda ba'zi imtiyozlar berilgan frantsuz savdogarlari uchun jozibador bo'ldi. Bundan tashqari, tanzimat davri bilan tarjima xonalari tashkil etilmagani, balki tashqi ishlar sohasida ishlayotgan davlat xizmatchilariga frantsuz tilini o'rgatish uchun kurslar tashkil etilgani ma'lum (Sari, 2008: 45). Natijada, Yevropa davlatlarining, ayniqsa, 16-17-asrlarda turk tiliga katta qiziqish bildirganligi ko'rinib turibdi. Bu asrlarda turk tilini o'rgatish bo'yicha yozilgan kitoblar soni va til o'rgatuvchi markazlarning mavjudligi ham ana shu qiziqishning dalili sifatida baholanishi mumkin (Achiq, 2011: 597). Respublika davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish va o'rganish jamiyatining tashkil etilishi (1932) bilan turk tiliga berilgan ahamiyat ortdi va turk tilini o'rgatish institutsional jihatdan tezlashdi. Respublika davrida xorijliklarga turk tilini o'rgatish turli universitetlar rahbarligida rivojlandi. Anqara universiteti va Bog'ozichi universiteti ushbu faoliyatning kashshoflari hisoblanadi (Bicher, 2012: 127).

Bugungi kunda turk tilini o'rgatish: Hozirgi kunda turk tilini ona tili va chet tili sifatida o'rgatish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'tgan asrda axborot texnologiyalarining rivojlanishi xalqaro aloqalarni mustahkamladi. Xalqaro munosabatlarning bunday tezlashishi natijasida odamlar o'rtasida paydo bo'lgan aloqa muammosi tabiiy ravishda ba'zi tillarning tez tarqalishiga olib keldi (O'zbek, 2010: 10-11). Oxirgi yillarda turk tilini o'qitishda jadal rivojlanish sabablari orasida; Turkiyaning geosiyosiy mavqei, iqtisodiy sohalardagi taraqqiyoti, Yevropa Ittifoqi kabi xalqaro muassasalar/kengashlarga a'zo bo'lish jarayonida Turkiyaning xorijiy ommaviy axborot vositalarining tez-tez kun tartibi, Turkiya-Yevropa Ittifoqi (YI) munosabatlarining rivojlanishi, Yevropa Ittifoqining ko'p tilliligi va ko'p madaniyatligi. Maqsadlari Erasmus dasturi doirasida 7 nafar professor-o'qituvchilar va talabalar almashinuv dasturlarini kengaytirishni o'z ichiga oladi (Göçer, 2013: 171; Yağmur, 2013: 181). Turk tiliga bo'lgan qiziqishning ortib borayotgan tabiiy natijasi o'lkamizda xorijliklarga turk tilini o'rgatish muhim ahamiyat kasb etdi. Jumladan, Yunus Emre instituti va Chet eldagi Turklar va Qarindosh Jamiyatlar Raisligi turli mamlakatlardan kelgan xorijlik talabalarga Turkiyada tahsil olishlari uchun stipendiya imkoniyatlarini taqdim etmoqda va bu talabalar soni asta-sekin ortib bormoqda. Chet elda; Turk madaniyat markazlari, universitetlarga qarashli turk tili va adabiyoti bo'limlari, elchixonalariga qarashli Turk o'quv markazlari turk tilini o'qitish xizmatlarini ko'rsatadi. Yunus Emre instituti ushbu xizmatlarni amalga oshirishda muvofiqlashtirish vazifasini o'z zimmasiga oldi. Chet elliklarga turk tilini o'rgatishning

ahamiyati ortib borishi bilan tilimizning nafaqat fonetik va morfologik xususiyatlari, balki turk madaniyati, turk tarixi va turk xalq og'zaki ijodi bilan tanishtiriladi va o'quvchilarga o'rgatiladi. Darhaqiqat, Güneş (2007) til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikka to'xtalib, til ma'naviy qadriyatlarining tashuvchisi, bilim yuragi va inson miyasining cheksiz mahorati ekanligini ta'kidladi. Guneshning ta'kidlashicha, til tufayli shaxs atrof-muhit bilan o'zaro aloqada bo'lib, shaxsning tashqi dunyo bilan integratsiyalashuviga hissa qo'shadi. TÖMER (Turk tili o'qitish markazi) 1993-yilda boshlangan "Buyuk talabalar loyihasi" doirasida Anqara universitetida tashkil etilgan. 1997 yildan beri Gazi Universiteti TÖMYerda o'z faoliyatini davom ettirmoqda (Tosun, 2005: 24). Ishcan (2014: 2) ta'kidlaganidek, Turkiyadagi universitetlarning turk tilini chet tili sifatida o'rgatish bo'yicha joriy ta'lim va ta'lim faoliyati qatorida "Turk tilini o'qitish markazlarini ochish va bu markazlarda o'qitiladigan kitoblarni tayyorlash, shuningdek, ilmiy izlanuvchalikni olib borishdir." Mamlakatimiz 2000-yil 24-yanvarda Yevropa Kengashining 253/2000/EC-sonli qarori bilan Yevropada qo'shma ta'lim amaliyotini nazarda tutuvchi Sokrat loyihasida ishtirok etdi. Shu sababli, Evropa mamlakatlarida chet tillarini o'qitish amaliyoti bizning mamlakatimizda ham qabul qilingan (Mirici, 2020). Turkiyadagi va xorijdagi turk ta'lim markazlarida berilgan turkcha ta'lim va ta'lim Umumiy Yevropa ramka matniga ko'ra belgilanadi. Umumiy ramka dasturining eng muhim xususiyatlaridan biri madaniy xilma-xillikdir. Shu bilan birga, Evropa tillari portfeli 8 ta o'lchash va baholash faoliyati bo'yicha ko'rsatmalar beradi. Maqola mavzusi chet elliklarga turk tilini o'rgatishda asosiy darajadagi (A1-A2) lug'atni aniqlashda namunaviy ma'lumotlar fondini yaratishdir. Shu nuqtai nazardan; Har ikkala asosiy darajadagi darsliklar skanyerdan o'tkazildi va asosiy bosqichda tahsil olayotgan chet ellik talabalar uchun og'zaki va yozma ifoda amaliyotlari o'tkazildi. Shunday qilib, hosil bo'lgan korpus inklyuziv va dinamik xususiyatga ega bo'lishi kerak edi.

Tadqiqotning ahamiyati: Turkiyaning iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohalaridagi rivojlanishi bilan parallel ravishda xalqaro konyunkturada muhim o'rin egallaganligi inkor etilmaydigan haqiqatdir. Mamlakatimiz o'z mintaqasida ham, madaniy geografiyasida ham, jahon miqyosida ham muhim diqqatga sazovor markazga aylandi. Buning tabiiy natijasi sifatida turk madaniyatiga, turk tiliga qiziqish ortdi. Turkiya Respublikasi bu qiziqish va talabni inobatga olgan holda turk madaniyatini targ'ib qilish va xorijliklarga turk tilini o'rgatishda diplomatik va institutsional strategiya yo'lladi. Shu doirada ko'plab mamlakatlarda turk madaniyat markazlari va turk o'quv markazlari xizmat bera boshladi. Turk tilining chet tili sifatida o'qitilishi bilan bog'liq holda Turkiya Yevropa Kengashining asoschi a'zosi va Yevropa Ittifoqiga nomzod davlat sifatida "Tillar bo'yicha umumiy Yevropa tavsiyalar doirasi" mezonlarini qabul qilib, o'quv dasturi va o'qitishni tuzib chiqdi. Ushbu mezonlarga muvofiq materiallar. Tillar bo'yicha umumiy Yevropa tavsiyanomasiga ko'ra, chet tili kursi darajasiga

qarab ishlab chiqilgan. Shu munosabat bilan uchta daraja aniqlangan va bu uch daraja quyi darajalarga bo'lingan: Asosiy daraja (A1, A2), O'rta daraja (B1, B2), Yuqori daraja (C1, C2). Bu darajalarga mos ravishda til o'rgatishda asosiy ko'nikmalarni egallash va rivojlantirish uchun materiallarni tayyorlash muhim ahamiyatga ega. Ushbu materiallarning eng muhimi bo'lgan darsliklar o'quvchilarning o'quv va o'qitish jarayonida nimani o'rganishi kerakligini va o'qituvchilar nimani o'rgatishlari kerakligini aniqlaydigan yo'naltiruvchi manbalardir. Turk tilini chet tili sifatida o'rgatishda turli darajadagi so'z boyligini aniqlashda asosiy ma'lumot manbasi sifatida darsliklardan foydalanilgani tushuniladi. Biroq darsliklarning o'quvchilar darajasiga mosligini ilmiy uslub va mezonlar nuqtai nazaridan baholash va yangilash soha sifatini oshirish zarurati hisoblanadi. Qolaversa, lug'atni aniqlashda faqat darsliklardan foydalanish o'zi bilan bir qator kamchiliklar va muammolarni keltirib chiqaradi. Aslini olganda, sog'lom ma'lumotlarni shakllantirishda; Maqsadli auditoriya bo'lgan xorijlik talabalarning og'zaki va yozma nutq salohiyatini aniqlash, ehtiyoj tahlilini o'tkazish muhim ahamiyatga ega. Chet ellik talabalar uchun cheklangan miqdordagi yozma ifoda arizalari Turkiyada nashr etilgan lug'atni aniqlash bo'yicha aspirantura tezislarini, ilmiy maqolalar, kitoblar va kitob bo'limlariga kiritilgan bo'lsa-da, og'zaki ifoda ilovalari deyarli kiritilmagani aniqlangan. Og'zaki ifoda amaliyotiga e'tibor bermaslikning asosiy sababi jarayonning uzoq va keng qamrovli bo'lishi, tadqiqotchilarning vaqt cheklovlari va tadqiqotning tizimli institutsional faoliyatdan kelib chiqadigan protsessual qiyinchiliklarga duch kelishidir. Chet elliklarga turk tilini o'rgatishda asosiy darajadagi so'z boyligini aniqlash uchun qilinishi kerak bo'lgan qator vazifalardan biriga to'xtalganmiz. Chet elliklar uchun tayyorlangan turkcha darsliklarga asoslangan so'z boyligi hamda turk tilini chet tili sifatida o'rganayotganlarning yozma va og'zaki ifoda amaliyotlari ikkala darslik ham skanyerdan o'tkazildi va lug'atni aniqlash uchun tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar leksikografiya sohasi mutaxassislari bo'lgan akademiklarning fikrlarini inobatga olgan holda birlashtirildi. Ushbu bosqichdan so'ng lingvistika tamoyillari, ma'lumotlari va usullaridan foydalangan holda Cibakaya indeks dasturi yordamida eng ko'p qo'llaniladigan 250 ta leksik birlik aniqlandi va chastota mezoni bo'yicha qiyosiy tahlil qilindi. Shuning uchun tadqiqot multidisipliner yondashuv bilan tuzilgan va namunaviy lug'at namunasi ushbu sohada ishlaydigan tadqiqotchilarga taqdim etilgan. Maqolaning maqsadi; Turk tilini chet tili sifatida o'rgatish sohasida faoliyat yuritayotgan akademiklar, asosiy til ko'nikmalarini egallash va rivojlantirishni maqsad qilgan matn yozuvchilar, lug'at tayyorlovchilar va tilshunoslik sohasi tadqiqotchilari uchun namuna bo'ladigan lug'at bazasini taqdim etishdir. Ishda "Chet elliklarga turk tilini o'rgatishda asosiy darajadagi so'z boyligini aniqlash: Chet elliklar uchun tayyorlangan turkcha darsliklari bilan turk tilini chet tili sifatida o'rganayotganlarning yozma va og'zaki ifoda amaliyotiga asoslangan lug'at" yaratish maqsadida "turk tili

A1” darajasidgi darsliklar olindi; Dastlab turk tilini chet tili sifatida o‘qitishda boshlang‘ich bosqichda foydalanilgan darsliklar skanyerdan o‘tkazildi. Turk tili darsliklarida so‘z boylıklarining qo‘llanish chastotasi va bazaviy darajada taqsimlanishini aniqlashda miqdoriy tadqiqot usulidan foydalanildi. Chet elliklar uchun turkcha darsliklardagi so‘z boyligini aniqlash uchun o‘tkazilgan skanerlashda skanerlash modellaridan biri bo‘lgan umumiy skanerlash modeli qabul qilindi. Kitoblar birma-bir tekshirilganligi sababli, umumiy skanerlash modellaridan biri bo‘lgan yagona skanerlash modeli ishlatilgan. TÖMYerda tahsil olayotgan asosiy (A1-A2) talabalari uchun og‘zaki va yozma amaliyotlar o‘tkazildi. O‘quvchilarning og‘zaki va yozma ifoda amaliyotidan olingan ma‘lumotlar va darsliklardan olingan ma‘lumotlar o‘rtasidagi potentsial munosabatlarni aniqlash va baholash uchun tavsifiy tahlil usuli qabul qilindi. Olingan barcha ma‘lumotlarni leksikografiya sohasidagi mutaxassislarning fikr-mulohazalari bilan birlashtirib, cheklangan korpus fondi yaratildi. Keyinchalik, bu cheklangan korpus Cibakaya 2.3 da nashr etildi. Indeks dasturi va ma‘lumotlarni tahlil qilish dasturi orqali chastota mezonlari bo‘yicha indekslangan. Eng ko‘p qo‘llaniladigan ikki yuz ellik leksik birikma chastota mezoni bo‘yicha qiyosiy tahlil qilindi. Ona tilidan boshqa tilni o‘rganish qadim zamonlardan qolgan muhim ehtiyojdir. Chet tilini o‘rganish zarurati asosan iqtisodiy, madaniy va diniy omillarga asoslanadi. Bölükbaş va Keskin ta'kidlaganidek, chet tilini o'rganish aslida boshqa dunyo va boshqa madaniyatni bilish demakdir (Bo'lukbaş, Keskin, 2010: 228). Uch darajalarga yordam berish, tilni o'rganishda qo'llashni egallash va rivojlantirish uchun materiallar tayyorlash ushbu materiallarning eng katta darsliklarida o'quv va o'qitish jarayonida o'quvchilarni o'rganish jarayonida muhim bo'lgan o'rganish va o'qituvchilarni yuqori darajada o'rganishga yordam beradi. Darhaqiqat, chet tilini o‘rganish bu tilning so‘zlari, qo‘shimchalari va faoliyatini o‘rganish emas. Morfemalardan tashqari, o‘sha jamiyatning qadr-qimmatini o‘rganish ham muhimdir. Chet tilini o'rganish bu tilda asosiy til ko'nikmalariga ega bo'lishni anglatadi. Til o‘rgatish tizimimizda keng tarqalgan o‘qishga asoslangan tushunishdan uzoqlashish zarur (Ungan, 2006: 223). Bundan tashqari, tilni o'rganish va grammatik qobiliyat tushunchalari o'rtasida sezilarli bog'liqlik mavjud. Til o'rganishda faqat grammatik qobiliyatga ega bo'lish etarli emas. Avji ta'kidlaganidek, yaxshi tilni o'rganish uchun kommunikativ qobiliyatga ega bo'lish kerak (Avcı, 2002). Chet tilini o'rgatish odatda yuqori madaniyatdan past madaniyatga qadar o'rganish zarur. Madaniy almashinuvdan tashqari, o'zaro ta'sir qiluvchi jamiyatlar o'rtasida til almashinuvi ham mavjud. O'zaro munosabatlardagi jamoalar bir-biridan so'zlarni oladilar (Bazin, 2010: 521-552). Bugungi kunda Evropada chet tillarini o'qitish Evropa Kengashining ta'lim siyosatiga muvofiq rejalashtirilgan. Ushbu rejalashtirishga muvofiq; Umumiy standartlar, aniq mezonlar va tegishli vositalarni ishlab chiqishni maqsad qilgan Yevropa Kengashining Zamonaviy tillar departamenti "Yevropa

tillarini o'qitishning umumiy ramka dasturi" ni (ADO`OÇ) tayyorladi. Bugungi kunda Yevropa Ittifoqi davlatlari va nomzod mamlakatlarda chet tillarini o'qitish ushbu reja doirasida amalga oshirilmoqda. Deniz va Başak (2010) ta'kidlashicha, chet tilini o'qitishda mezonlarni aniqlashdan maqsad jamiyatlar, tillar va madaniyatlar uchun chegaralar chizish emas, balki til o'qitish bo'yicha umumiy tushunchani yaratishdir (Deniz, Bashak, 2010: 242-244). Shunday qilib, tizimlashtirilgan o'qitish muhitidan foydalanadigan til kurslari va til markazlari o'quvchilarning maqsadli tilini doimiyroq va ona tiliga teng ravishda o'rgatadilar. Masalan, Richards (2008: 256) fikricha; Asosiy bosqichni endigina tugatgan talabalar uchun t or so'z boyligi tufayli tasodifiy yondashuvni afzal ko'rmaslik kerak. Ma'lumki, ADÖOÇ bilan til o'rgatish uchta asosiy darajaga, A, B, C va har bir darajadagi kichik bo'limlarga bo'linadi. Ushbu bo'limlar; U A1: Boshlanish, A2: Asosiy, B1: O`rtacha, B2: O`rta, C1: Yuqori C2: o`zlashtirish deb ataladi. ADO`OÇ dasturi chet tilini o'qitishni uchta asosiy falsafaga asoslaydi: "O'quvchining avtonomiyasi, o'zini o'zi baholashi va madaniy xilma-xillik". Ushbu tushunchaga asoslanib, uchta asosiy bo'limdan iborat Evropa tillari portfelisi ishlab chiqilgan (Mirici, 2020). Tillar bo'yicha umumiy Yevropa ma'lumot tizimida shaxslar qaysi darajalarda qanday ko'nikmalarga ega bo'lishi kerakligi tushuntirilgan, ammo bu darajalarni aniqlashda mamlakatlarga qarab farqlar bo'lishi mumkinligi ta'kidlangan. Ko'rinib turibdiki, Evropa tillari portfelida beshta asosiy ko'nikma sohalari aniqlangan: "tinglab tushunish, o'qish-tushunish, gapirish, og'zaki ifoda, yozma ifoda". Turkiyadagi chet tillarini o'rgatish markazlarida ushbu asosiy malaka sohalari asos qilib olinadi. Turk tilini chet tili sifatida o'rgatishda asosiy til ko'nikmalarini ta'minlash va bu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun darajaga mos va sifatli o'quv materiallari tayyorlanishi kerak (O'zbay, 2013:13). Biroq, Kara (2011:2) ta'kidlaganidek, Turkiyada bu sohada materiallar tanqisligi mavjud. O'zdemir (2013: 2054-2055) kurs materiallarini tayyorlash va ulardan sinfda va sinfdan tashqarisida foydalanish jarayonida talabalarning individual farqlarini e'tiborsiz qoldirish mumkinligini ta'kidlaydi. Kurs materiallarini tayyorlashda asosiy lug'at tarkibiga kiradigan so'zlarni aniqlash va tanlash muhim ahamiyatga ega. Aslini olganda, turk tilini chet tili sifatida o'rgatishda kelishilgan asosiy narsa tez-tez ishlatiladigan so'z va so'z turkumlarini aniqlash va ularni o'rgatishdir. Turk tilini chet tili sifatida o'qitishda qo'llanilgan turkiy darsliklarni hisobga olgan holda tayyorlangan so'zlarning qo'llanish chastotasiga ko'ra so'z ro'yxatlaridagi so'zlar soni turlicha ekanligi kuzatilmoqda. Natijada, ikkala o'quvchi profili uchun bir xil ro'yxatdan foydalanish kutilmaydi (Göchen, Okur, 2016: 449). Barin (2003: 312), turk tilini chet tili sifatida o'rgatishda "Bosh darajada maqsadli auditoriyaga qancha so'z berilishi mumkin yoki berilishi kerak?" "Bularni aniqlashda bizning mezonlarimiz qanday bo'lishi kerak?" kabi savollar nuqtai nazaridan maqsadli auditoriya ehtiyojlarini tahlil qilish kerakligini ta'kidladi. Aksan (2015b, 16) so'zning asosiy lug'at tarkibiga kirishi yoki kiritilmasligi ma'lum mezonlarga asoslanishi

lozimligini ta'kidlagan: "Unda inson hayotida birlamchi ahamiyatga ega bo'lgan tushunchalar, so'zning hosilaviy qiymati va qudrati aks etadi. Uning tushunarli va qo'llanishi, ma'no ko'chirish orqali qo'llanish sohasini kengaytirish, idiomalarga qo'shilish kuchi". Gunesh ta'kidlaganidek, chet tilini o'rganish jarayonida talabning maqsad tilning ahamiyatini tushunishi uning motivatsiyasini oshiradi. Bu nuqtada turk tili chet elliklar uchun juda qulay tildir. Eng muhimi, ko'p tillilik va ko'p madaniyatlik davrning muhim qadriyati va zarurati sifatida oldimizda turibdi (Gunesh, 2007: 203). Oqibatda turk tilini chet tili sifatida o'qitishda so'z va iboralarni tanlash va o'rgatishning aniq mezonlari ishlab chiqilmagani, darslik tayyorlovchi mualliflar tomonidan til sezgisiga asoslangan tushunchaning o'zlashtirilishi kabi masalalarda turli salbiy fikrlarni keltirib chiqarmoqda. samarali va doimiy o'rganish va o'rganish tezligini oshirish lozim bo'lmoqda. Chet elliklarga turk tilini o'rgatishda lug'at So'z boyligi tilning madaniy mavjudligini va shu tilda so'zlashuvchi jamiyatning turli sifatlarini aks ettirgani uchun katta ahamiyatga ega. Tilning lug'at boyligi o'sha tilning tarixi va madaniyatini yoritadi (Oqsan, 2015:11). Millat tomonidan ishlab chiqilgan tushunchalar dunyosi ham uning hayotga bo'lgan qarashlarining ko'rsatkichidir. So'z boyligi ming yillik madaniy to'planish natijasida shakllanadi. O'z so'z boyligining kuchini saqlab, boyitgan xalqlar o'z mavjudligini davom ettirish qobiliyatiga ega (Bash, 2016: 393). Joriy Turkcha lug'atda lug'at "til, lug'at, lug'at, lug'at, so'z boyligi, lug'at tarkibidagi so'zlarning butuni" deb ta'riflangan (www.sozluk.gov.tr, kirish sanasi; 1.1.2020). Oqson lug'atga quyidagicha ta'rif bergan: "So'z boyligi tushunchasiga tilning so'zlari, hosila yasashda ishtirok etuvchi morfemalar hamda qo'shma so'zlar, idiomalar, maqollar, formulali so'zlar kabi elementlar kiradi" (Oqsan, 1981: 112). Tilning lug'atiga e'tibor qaratilayotganda, birinchi navbatda asosiy lug'at yoki asosiy so'zlar deb ataladigan elementlarni eslatib o'tish kerak. Lug'atni aniqlashda odamlarga e'tibor qaratish to'g'ri yondashuv bo'ladi (Aksan, 1996: 26-27). Tildagi o'zgarishlarni bu holatning eng muhim ko'rsatkichi deb hisoblash mumkin. Ma'lumki, adabiyotdagi ayrim manbalarda lug'at o'rnida "lug'at" atamasi qo'llanadi. Turk Til Jamiyati onlayn lug'atida lug'at "bir tildagi so'zlar, lug'at, so'z boyligi, lug'at, lug'at, lug'at, lug'at tarkibi" deb ta'riflangan (www.sozluk.gov.tr, kirish sanasi; 1.1.2020) . Beyreliga ko'ra (2012: 143), lug'at; U ikki qismdan iborat: faol lug'at va passiv lug'at sanaladi. Biz ma'nosini biladigan, lekin ko'p ishlatmaydigan so'zlar passiv lug'atni tashkil qiladi; Biz ma'nosini bilgan va ayni vaqtda qo'llaydigan so'zlar faol lug'at tarkibini tashkil qiladi. Tabiiyki, passiv lug'at faol lug'atdan kattaroqdir. Vardar lug'at atamasiga quyidagicha ta'rif bergan: "So'z boyligi (lug'at) shaxs tomonidan qo'llaniladigan yoki korpusga kiritilgan barcha so'zlarni bildiradi" (Vardar, 2002: 182). Lug'at barcha fanlarning shakllanishi va rivojlanishida yetakchi rol o'ynaydigan asosiy elementlardan biridir. So'z boyligining kengligi va chuqurligi, ayniqsa o'qishni tushunish kuchi bilan sezilarli aloqa ga ega bo'lgan til qobiliyatlari

orasida turli akademik sohalarda muvaffaqiyat bilan yuqori munosabatni ko'rsatadi (Yalchin va Özek, 2006: 130-139). 15 Shaxs tomonidan o'zlashtirilgan barcha so'zlar "lug'at" (lug'at) deb ataladi. So'z boyligi qanchalik ko'p bo'lsa, shaxsning maqsadli tilni tushunish va ifodalash qobiliyati shunchalik yaxshilanadi. O'qilgan matnda ma'nosi noma'lum bo'lgan so'zlar qancha ko'p bo'lsa, matnni tushunish shunchalik qiyin bo'ladi. Shaxsning o'z fikrini ifodalash va boshqa odamlar bilan muloqot qilish qobiliyatida lug'at bilimi katta ahamiyatga ega. Lug'atga oid tadqiqotlarda ko'rinib turibdiki, lug'atni o'rgatishda asosan o'qitish strategiyalari, maqol va idiomalarni o'rgatish bo'yicha tadqiqotlar esa cheklangan. Maqol va idiomalarni turli o'zgaruvchilarni hisobga olgan holda o'rgatishning ahamiyati haqida mahalliy va xorijiy manbalarda tadqiqotlar mavjud. Lug'at bo'yicha tadqiqotlarni uch guruhga bo'lish mumkin: (Baş, 2011: 53) Turk tilini chet tili sifatida o'qitishda olinadigan turk tilidagi materiallar hajmi va qo'llaniladigan so'zlarning ishlatilish chastotasiga qarab so'zlar ro'yxatidagi 13 ta so'zning soni farq qilishi mumkin. Turk Tilini sifatida o'qitishda so'z va iboralar tuzatish va o'qitish bogliq mezonlarni ishlab chiqadi. Turk tilini chet elliklarga o'rgatishda lug'at bilan birga lug'at tilning madaniy muammolarni va tilda so'zlashuvchi jamiyatning turli qarash nuqtai nazaridan katta kapital ega. Tilning so'z boyligi, tilning tarixi va madaniyatini katta darajada yoritib beradi (Aksan, 2015:11). Millat ishlab chiqarilgan tug'ilishlar dunyosi, uning hayotga bo'lgan nuqtai nazarining ko'rsatkichidir. So'zning shaxsiy ming yillik madaniy to'planish bilan shakllanadi. Og'zaki kuchini saqlab qolish va saqlashga qodir bo'lgan millat o'z kuchiga ega bo'ladi (Bac 2016:393). So'zning hozirgida turk lug'atida "tildagi so'zlarning integrity, so'zlar xazinasini, lug'at, lug'at, lug'at, lug'at" (www.sozluk.gov.tr, kirish sanasi; 1.1 .2020). Aksan lug'atning o'zini aybi bilan ta'riflagan: " til ta'riflagan: " til ta'riflagan" (Aksan, 1981: "Til ta'riflagan". 112). Tilning mavjudligi millatning mavjudligidir. So'zlashuv uchun uning kichik birligi so'zdan foydalanamiz. Unda so'zning mavjudligi millatning mavjudligidir. Ana shu mavjudlik tilning maxsus va umumiy ma'nolarini anglash bilan birga anglatilib kelinmoqda. Bu borliq sohasidagi iboralar, maqollar, dilemmalar kabi shakllangan iboralardan tashqari oziq-ovqat, a'zolar, qarindoshlik nomlari, rang, hayvon, ibodat, la'nat, kasallik, jamoa, millat, shuningdek ajdodlar, qabilalar, kiyimlar, joy nomlarini kabilarni sanab o'tishimiz mumkin. Tilning shakllanish jarayoni bu boylukning asosi va manbai. Tilni shakllantirish jarayonini qor to'pi kabi kengayishi va o'sish orqali amalga oshirish va taqqoslashimiz mumkin. Tillarning boyluklari shu tarzda shakllanadi. Tilni tushunishda ishlatiladigan so'zlar suhbatda muhimdir. Bu gaplar tarkibidagi so'zlar va ma'nolar, millatning moddiy va ma'naviy fikrlari va fikrlarini ifoda etishda juda muhimdir. Biz ishlatadigan so'zlar, har bir tilda bo'lgani kabi o'zbek tili qanchalik qardosh til bo'lmasin turk tilida o'rtoq va farqli ma'noga ega mustaqil tildir. O'z navbatida u vaziyat va vaqtga qarab boshqa ma'noga ega bo'lishi mumkin. Bugungi kunda olib

borilayotgan lugʻat tadqiqotlari til tegishli boʻlgan jamiyatning lingvistik va ijtimoiy xususiyatlariga asoslanadi. U oʻzining koʻplab xususiyatlarini yuzaga chiqarishda soʻzlardan foydalaniladi. Turk tilini chet tili sifatida oʻqitishda foydalaniladigan darsliklardagi matnlarni oʻqish va yozish hamda ogʻzaki amaliyotlar bilan bogʻliq. Bizning universitetda qoʻllanilayotgan va qoʻllanilgan xorijliklar uchun Istanbul (A1 va A2) va HITIT turk tilidan oʻquv toʻplami darsliklarda oʻqish matnlaridagi soʻzlar va yozma hamda ogʻzaki darslik doirasida olingan soʻzlar "qoʻllanilish takroriyiligiga koʻra jadval" bilan tekshirildi va yuqorida nomi tilga olingan kitob dasturlarning soʻz qoʻllanilish chastotasi indeksleri yaratildi. Yaratilgan jadvallarda olingan birinchi 250 soʻz, koʻpincha kitoblar va ilovalarda ishlatiladi va chastota darajalari jadvallarda keltirilgan. Ona tilidan boshqa tilni oʻrganish juda qadim zamonlardan bizning oldimizda paydo boʻlgan boshlangʻich muhim ehtiyojdir. Chet tilini oʻrganish zarurati iqtisodiy, madaniy va diniy omillarga asoslanadi. "Chet tilini oʻrganish boshqa dunyo, boshqa madaniyat bilan tanishishni anglatadi" [2. 228] Aslida, chet tilini oʻrganish-bu faqat tildagi soʻzlarini oʻrganish emas, u morfemalar yonida jamiyatning qadriyat hukmlarini oʻrganish ham muhimdir. Chet tilini oʻrganish, shu tilda asosiy til koʻnikmalariga ega boʻlishni anglatadi. Bu bizning til oʻqitish tizimimizda keng tarqalgan oʻqish asosida tushunishdan uzoqlashish kerak [2. 223 b.] Bizdagi kabi oʻqitish tizimi 2009 yillarga qadar yodlashga va yozishga asoslangan. Shuningdek, til oʻrganish va grammatik qobiliyat tushunchalari oʻrtasida ham sezilarli bogʻliqlik mavjuddek. Til oʻrganishda faqat grammatik qobiliyatga ega boʻlish yetarli emas. Tilni yaxshi oʻrganish uchun kommunikativ qobiliyatga ega boʻlish ham zarur. Chet tillarini oʻqitish odatda yuqori madaniyatdan quyi madaniyatgacha oʻzaro aloqada mavjud jamiyatlar oʻrtasida madaniy almashinuvdan tashqari, til sohasida ham almashinuvlar mavjud. Oʻzaro munosabatlarda boʻlgan jamoalar bir-birining nutqida qoʻllaniladigan soʻzlarni qoʻllaydi. [3. 521-552]. Chet tillarini oʻqitish mezonlari uni belgilashning maqsadi jamiyatlar, tillar, madaniyatlar chegaralarini belgilash emas, balki ayni shularni baham koʻrish oʻrganilayotgan tilni oʻqitish haqida tushuncha yaratish ekanligini taʼkidladi. Shu tarzda, tizimlashtirilgan oʻqitish muhitidan foydalanadigan til kurslari va til markazlari, oʻquvchilarning maqsadli tarzda tilni doimiy, ona tiliga teng ravishda oʻrgatadi Boshlangʻich darajani endigina tugatgan talabalar uchun tartibsizlik tor lugʻat xazinalari imkon qadar oʻsha soʻzlardan foydalanilgan holda soʻzlarni qoʻllash yondashuvi kerak. Aslida har bir kishining nutqi uning soʻzlashuv lugʻat nutqini tashkil qiladi. Lugʻat, tilning madaniy mavjudligi va tilda soʻzlashuvchi jamiyatning turli fazilatlari bu aks ettirish jihatidan katta ahamiyatga ega. Til soʻzining mavjudligi, shuningdek, u oʻz tarixi va madaniyatiga katta darajada oydinlik kiritadi [4. 11]. Millat u ishlab chiqqan tushunchalar dunyosi ham uning hayotga boʻlgan nuqtai nazarining koʻrsatkichidir. Til uning mavjudligi ming yillik madaniy toʻplanish bilan shakllanadi. Soʻzning kuchi himoya qila oladigan

va boyitadigan xalqlar o'zlarining mavjudligini saqlab qolish qobiliyatiga ega ularga aylanadi. So'zning mavjudligi hozirgi turk lug'atida " tildagi so'zlarning barchasi, so'zlar xazinasini, lug'at va uning turlari " uning shakllarini belgilangan (www.sozluk.gov.tr., kirish sanasi; 1.1.2020) Aksar so'zlarning mavjudligini quyidagicha ta'riflagan "lug'at tushunchasiga til so'zlari kiradi, derivatsiya, qo'shma so'z, ibora, maqol, stereotipli so'z bilan bog'liq morfemalar" [5.112 [] kabi elementlar mavjud. So'zning mavjudligini aniqlashda, odamni diqqat markazida (urg'u) sifatida qabul qilish to'g'ri yondashuvdir, tilning mavjudligiga e'tibor qaratganda, birinchi so'z nima qilish kerak-asosiy lug'at yoki asosiy so'zlar deb ataladigan elementlardir. Tildagi o'zgarishlar ushbu holatning eng muhim ko'rsatkichi hisoblanadi. Adabiyotdagi ba'zi manbalarda mavjudligi o'rniga "so'z(kichik) lug'at" atamasi ham qo'llaniladi va ishlatiladi. Turk Tili institutining onlayn lug'atidagi lug'at xazinasini, " tildagi butun so'zlar, so'zlar xazinasini, lug'at, lug'at va uning turlari, so'z kadrlar "so'z" deb belgilangan (www.sozluk.gov.tr , kirish sanasi; 1.1.2020). Beyreliga ko'ra [6. 143], lug'at; faol lug'at va passiv lug'at bo'lib ikki qismdan iborat. Biz ma'nosini bilgan va ko'p foydalanmaydigan so'zlar passiv lug'at; biz ma'nosini biladigan va bir vaqtning o'zida ishlatadigan so'zlar shuningdek, faol so'z boyligini yaratadi. Tabiiyki passiv lug'at faol bu lug'atdan kattaroq. Vardar so'z birikmasi atamasini quyidagicha belgilaydi "shaxs ishlatadigan yoki umuman mavjud bo'lgan barcha so'zlarni aniqladi lug'at (lug'at) " [7. 182]. So'zlarning mavjudligiga qaratilgan tadqiqotlarda so'zlarni o'rgatish tomon ko'proq o'rgatish strategiyalar mavjud bo'lsa-da, maqol va idiomani o'rgatish bo'yicha tadqiqotlar cheklanganligi ko'rinib turibdi. Mahalliy va xorijiy manbalarda maqol va iboralarni o'qitishning ahamiyati bo'yicha turli xil o'zgaruvchilarni hisobga olgan holda olib borilgan tadqiqotlar mavjud. So'zlarning mavjudligi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarni uch guruhga bo'lish mumkin: Umumiy maqsadli so'z mavjudligini o'rganish, Maxsus maqsadlar uchun o'tkazilgan og'zaki aktivlarni tadqiq qilish, Boshqa so'z mavjudligiga oid tadqiqotlar. So'z mavjudligini o'rganish bilan bog'liq; xorijiy mamlakatlardagi tadqiqotlar ma'lumotlari bilan Turkiyadagi tadqiqotlar natijasida olingan ma'lumotlar o'rtasida katta tafovutlar topilganligini aytdi va buning sabablari orasida" usul, ma'lumotlar to'plami, mavjudlik elementlarining keng tarqalgan shaklini va so'zlar tushunchasining chegaralarini aniqlash sanalgan [8. 35]. Taklif va natijalar. Turk tilini chet tili sifatida o'qitishda asosiy so'z boyligini har tomonlama va dolzarb tushunish aniqlay olmaslik o'qituvchilar uchun ham, talabalar uchun ham turli muammolarni keltirib chiqaradi. Boshqa tomondan, og'zaki va yozma til farq qilishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, so'zning mavjudligi uni aniqlashda faqat yozma manbalardan foydalanish yetarli emas. So'zning asosiy mavjudligi uni aniqlashda tabiiy til va tabiiy tilda so'zlashuvchilarni asos qilib olish kerak . Ilmiy tadqiqotlaridagi usullar va ma'lumotlarni yig'ish vositalari yordamida amalga oshirilgan. Hozirgi kunda ona tiliga ehtiyoj bor, chet

tillarini o'qitishda ham o'rganilayotgan tillarda eng keng tarqalgan, eng zarur so'zlar olingan asosni aniqlash uchun so'z chastotasini hisoblash amalga oshiriladi o'qitishning ushbu sohalarida qisqaroq, tezroq va muvaffaqiyatli natijalar mavjudligiga mo'ljallangan. Mc Carten (2007), ayniqsa, ayrim mavzularda sharh yetarli bo'lishi kerak va ushbu mezonlarni oltita sarlavha ostida eslatib o'tdi va to'pladi: Chastotasi Og'zaki va yozma tildagi farqlar Foydalanish kontekstlari Koordinatsiya Grammatik naqshlar Aktiv so'zidan foydalanish strategiyalari. Chet elliklarga turk tilini o'rgatish uchun darsliklar uchun tezisni o'rganish olami yozilgan asosiy darajadagi (A1-A2) darsliklarni yaratadi. Bular; Istanbul Chet Elliklar Uchun Turkcha Darslik A1-A2, HITIT Chet Elliklar Uchun Turkcha Darslik A1-A2 ustida ish olib borildi. Kelajakda bu darsliklarni yana mukammalashi uchun bu maqolada ishi bu darsliklarni o'quvchilar uchun til o'rganishini qulaylik beradi. Turk lug'atidagi hozirgi foydalanish asoslanadi. Darslik va ilovalarda ko'rsatilgan raqam nomlari har kuni talabalar tomonidan qo'llaniladi. Hayotingizni yengillashtirish uchun, ayniqsa sizning yoshingiz haqidagi savollarga to'g'ri javoblar berish nuqtai nazaridan "nol, bir, ikki, uch va hokazo.'va' o'n, yuz, ming va hokazo" raqamli chastota ro'yxatlariga qo'shimcha qolgan raqamlar bundan tashqari baholanmadi. Tadqiqot multidisipliner yondashuv bilan o'tkazildi. Og'zaki mavjudlik elementlarini aniqlash ushbu bosqichda zamonaviy lug'at fanining tamoyillari va usullariga muvofiq harakat qilindi. Bu ishi bilan, darsliklardan, talabalarning og'zaki va yozma ifoda amaliyotlaridan olingan ma'lumotlar birlashtirilgan va eng ko'p ishlatiladigan ikki yuz ellik lug'at birligi, matritsa u jadvallar shaklida berilgan. Ma'lumotlarni birlashtirgandan so'ng, tilshunoslik kompilyatsiyasi printsiplar va usullar qabul qilindi va model og'zaki mavjudlik namunasi sifatida paydo bo'ldi u yaratildi. Ushbu model, masalan, asosiy til ko'nikmalarini egallash va rivojlantirishga imkon beradi bu kopirayterlar, lug'at tayyorlovchilar, kompilyatsiya tilshunosligi tadqiqotchilarikabi mutaxassisliklar bo'yicha mutaxassis akademiklar murojaat qiladigan og'zaki aktivlar ma'lumotlar bazasi bo'ladi ko'rib chiqilmoqda. Albatta, turli turk ta'limotlarining yozma va og'zaki ifoda amaliyotlari Markazlarga talabalarni jalb qilish bilan yanada kengroq ma'lumotlar bazasi yaratilgan bundan tashqari, uni yaratish mumkin. Maqolada bitta usulga rioya qilish orqali emas, balki aralash usul asosida o'tkazildi. Tadqiqotda chet elliklar uchun tayyorlangan turk tili darsliklarida topilgan lug'at mavjudligi uning elementlaridan foydalanish chastotasi va asosiy darajadagi taqsimot miqdoriy tadqiqot usulida ko'rsatildi, deb ko'rsatish uchun ishlatilgan. Chet elliklar uchun Turk tili darsliklarida so'zlarning mavjudligini aniqlash uchun o'tkazilgan skringda skring umumiy skanerlash modeli modellardan qabul qilingan. Xulosa va takliflar. Foydalanilgan dars uning kitoblari va kitoblarida korrelyatsiya, sabab-oqibat munosabatlari tekshirilmagan u alohida ko'rib aniqlanganligi sababli, umumiy skanerlash modellaridan bitta skanerlash modeli ishlatilgan. Talabalarning

yoʻzma ifoda dasturlarida miqdoriy tadqiqot usuli qoʻllanilgan. Buning uchun skanerlash modeli ishlatilgan va umumiy skanerlash modeli skanerlash modellaridan biri boʻlgan bu qabul qilingan. Talabalarning ogʻzaki ifoda amaliyotida sifatli tadqiqot usuli ishlatilgan. Maʼlumki, turk tilini chet tili sifatida oʻqitishda soʻz va soʻz birikmalaridan foydalanish iboralarni, kurs materiallarini tanlash va oʻqitish bilan bogʻliq aniq mezonlarni ishlab chiqmaslik tayyorlaydigan, samarali va doimiy mualliflarning til sezgilariga asoslangan tushunchani qabul qilish oʻrganish tezligi kabi masalalarda turli xil kamchiliklarni keltirib chiqaradi. "Turk tilini chet elliklarga oʻrgatishda lugʻatning asosiy darajasini aniqlash: chet elliklar uchun Turk tilini chet tili sifatida oʻrganuvchilarning yoʻzma koʻrsatmalari bilan tayyorlangan turk tili darsliklari va ogʻzaki ifoda amaliyotiga asoslangan soʻzlarning mavjudligi" tezisni oʻrganish, turk tilida oʻrganishni istagan chet elliklar uchun tayyorlangan kurs materiallarida soʻzlarning mavjudligi uning elementlarini tanlashda, ayniqsa soʻzlarni tanlashda, shaxsiy fikr va sezgi asosida tushunish uning qabul qilinishi natijasida yuzaga kelgan ushbu kamchiliklarni bartaraf etish boʻyicha tuzilgan. Ushbu yoʻnalishda asosiy bosqich talabalar uchun tayyorlangan darsliklarda soʻzlarning mavjudligi uning imkoniyatlarini aniqlash bilan. Turkiyaning oʻz mintaqasida va global miqyosda iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohalardagi taraqqiyoti, turk madaniyati va turk tiliga boʻlgan qiziqishini oshirdi. Turk tilini chet tili sifatida oʻqitish, uyda ham, chet elda ham tizimli va ilmiy usullar asosida saqlanmoqda. Shu nuqtai nazardan, turk tilini chet tili sifatida oʻqitish boʻyicha material koʻrinib turibdiki, sizning rivojlanishingiz birinchi oʻringa chiqadi. Kurs oʻquv materiallariga ham kiritilgan uning kitoblari muhim oʻrin tutadi. Turk darsliklarining shakl xususiyatlaridan tashqari kontent xususiyatlari ham darajaga muvofiq yaratilishi kutilmoqda. Dars uning "oʻqish, tinglash" kitoblarida mavjud boʻlgan asosiy til koʻnikmalarini yaxshilashga qaratilgan, "gapirish, yoʻzish" boʻlimlarining asosiy darajadagi lugʻatini samarali va doimiy ravishda oʻrganish uni qoʻllab-quvvatlash uchun yaratilishi kutilmoqda. Darsliklardagi vaʼda uning mavjudligi salohiyati tilning dinamik tuzilishiga, talabalarning oʻzgaruvchan profillariga parallel muntazam yangilanish shart.

*Istanbul darsligi A1 darajasida; men (300), ve (268), var (243), a (225), mi, mi, mu, mu (198), ne (198), bu (181) eng koʻp takrorlangan soʻzlar.

*Istanbul darsligi A2 darajasida; va (370), mi, mi, mu, mu (342), bir (329), koʻp (249), bu (208), boʻl- (175), ne (168) eng qaytmoq soʻzlar.

*Hitit darslik; bir (753), bu (519), koʻp (454), meni (413), uchun (281), uy (220), de (208) eng koʻp takrorlanadigan soʻzlardir.

*Istanbul darslik A2 boʻladi; va (370), mi, mi, mu, mu (342), bir (329), koʻp (249), bu (208), boʻl - (175), ne (168) eng koʻp takrorlanadigan soʻzlardir.

Istanbul darsligi 154 umumiy soʻzlar A1 va A2 darajadagi soʻz chastotalarida mavjud:

*Istanbul darsligida A1 darajasida eng ko'p takrorlangan so'zlar; men (300) va (268), bor (243), bir (225), chaqirim, chaqirim, yo`qmi, yo`qmi (198), nima (198), bu (181).

*Istanbul darsligida A2 darajasida keng tarqalgan va chastotasi eng yuqori so'zlar bo'lsa; va (370), mi, mi, mu, mu (342) bir (329), ko'p (249), bu (208), bo'lishi (175), nima (168).

Istanbul darsligi uchun A1 darajasida umumiy bo'lgan va eng yuqori chastotaga ega bo'lgan so'zlar agar; men (300), va (268), bor (243), bir (225), nima (198), ko'p (181), bu (181)

*Istanbul darsligi A1 va Izmir darsligi A1 darajadagi so'z chastotalari 131 umumiy so'z bor:

- Istanbul darsligidagi A1 darajasida eng ko'p takrorlangan so'zlar; men (300) va (268), bor (243), bir (225), chaqirim, chaqirim, yo`qmi, yo`qmi (198), nima (198), bu (181).

*Istanbulda 90 umumiy so'zlar darslik A1 va yozma dastur so'z chastotalari mavjud:

Istanbul darsligida A1 darajasida eng ko'p takrorlangan so'zlar; men (300) va (268), bor (243), bir (225), nima (198), ko'p

Istanbul darsligi A1 so'z chastotasi Istanbul darsligi A1 chastotasi

Men 300 va 268 bor 243 a 225 mi, mi, mu, mu 198 nima 198 bu 181 juda 181 o 170 pastga 136 uy 123 borish- 119 kun 118 soat 117 siz 111 ism 112 do'st 109 o'quvchi 98 siz 93 ulardan 92 har biri 91 sinf 90 keladi- 88 qancha 87 qayyerda 84 oila 83 o'qituvchi 83 biz 82 maktab 81 xohlaymiz- 78 76 vaqt bilan 74 ish 72 o'z 72 42 yozish - 70 kitob 68 kim 67 yaxshi so'zlar 66 da, 65 da misol 65 ona 62 matn 61 gap 57 qaysi 55 yosh 55 emas 51 rasm 51 ota 50 ha 50 kechqurun 49 dars 48 48 dan keyin salom 47 qarash - 46 kishi 46 mamlakat 46 katta 45 gapirish - 45 chiroyli 44 ikki 44 ish - 43 til 43 bo'sh vaqt 42 o'qish - 42 bo'sh joy 41 nomi 41 tayyorgarlik ishlari 40 ertalab 40 yo'q 39 uchun 39 qanday 39 o'rganish - 39 bu yerda 38 bola 38 grammatika 38 ko'proq 37 jadval 37 olish - 36 to'ldirish - 36 da 36 bo'lish - 36 sevgi - 36 o'rin 36 bu yyerda 35 yoqdi 35 savol 35 birlik 35 kompyuter 33 43 bor 33 yo'q 33 turkcha 32 qodir - 32 qolish - 31 yozish 31 ovqat 31 mavzu 30 jonli - 30 doim 29 qalam 29 kishi 29 xona 29 turkiya 29 oy 28 hafta oxiri 28 madaniyat 28 rahmat 28 uch 28 bilish - 27 tinglash 27 qo'shish 27 o'qish 27 mashina 26 tinglash 26 gapirish 26 ertaga 26 fe'l 25 kafe 25 oldin 25 aytish - 25 boshlash - 24 tug'ilgan kun 24 ko'cha 24 inglizcha 24 aka-uka 224 lekin bayram 23 birga 23 shifokor 23 kech - 23 ko'rish - 23 bo'lsa 23 do'kon 23 ofis 23 yaxshi 23 yopish 23 yangi 23 22 mehmonxonada 22 to'liq - 22 mos 22 yoki 22 44 o'ng 21 foydalanish - 21 avtobus 21 hozir 21 chiqish - 20 chunki 2 dialog 20 hafta 20 deb 20 sana 20 ovqat - 20 yil 20 ba'zi 19 ko'p 19 yarim 19 ko'ra 19 shifoxona 19 ichish - 19 turish - 19 nishonlash - 19 mamnun bo'lish - 19 xursand bo'lish 19 park 19 mahorat 18

javob - 18 o'yin - 18 odatda 18 it 18 qayyerdasiz 18 raqam 18 savol bering 18 bering - 18 yoki 18 bir xil 17 kimdir 17 bugun 17 chorak 17 libos 17 sayohat - 17 haqida 17 qiz 17 ishlatilgan - 17 eslatma 17 telefon raqami 17 rahmat ayt - 17 ba'zan 16 besh 16 shakl 16 xayr 16 oz 16 lira 16 (181), bu (193) ob'ekt 16 sifat 16 telefon 16 ovqat yeyish 16 45 butun 15 daqiqa 15 qiziqarli- 15 kurs 15 millat 15 shahar 15 uzoq 15 bog 14 shkaf 14 kino 14 kecha 14 yosh odam 14 xat 14 sovg'a 14 belgi- 14 opa 14 sog'indim 14 yil 14 oxirgi 14 narsa 14 bayram 14 yotoqxona 14 ayt- 13 dekabr 13 mehnatkash 13 chiqib 13 kech 13 hech qachon 13 hobbi 13 egalik qo'shimchasi 13 olomon 13 o'yin 13 kursi 13 kinoga borish 13 uzoq 112 kun 12 bank 12 kutish- 12 bit- 12 javob 12 sumka 12 dengiz 12 to'rt 12 nikoh yilligi 12 turli 12

Istanbul darsligining A1 darajasidagi so'z chastotalarini ko'rsatadi. Ushbu jadvalda Istanbul darsligining A1 darajasida eng ko'p takrorlanadigan 250 ta so'zi berilgan. 46 Istanbul darsligi A1 darajasida eng ko'p takrorlanadigan so'zlar; men (300), ve (268), bor (243), bitta (225), mi, mi, mu, mu (198), na (198), bu (181).

ISTANBUL DARSLIK A1 SO'Z CHASTOTA ISTANBUL DARSLIK A1 Chastota Men 300 Bor 300 va 268 Yo`qmi 198 Nima 198 Bu 181 Juda 181 o`ngan kun11 - So'z - 117 e'lon 115 do'stlar 109 talabalar 98 ular 92 har bir 91 kelib - 88 qancha 87 qayer 84 oila 83 o'qituvchi 83 bizga 82 maktab 81 talab - 78 bilan 76 vaqt 74 ish72 xususiy 72 yoz - 70 kitob 68 kim 67 yaxshi 66 so'z 66 da, de 65 misol 65 mom 62 matn 61 hukm 57 qaysi 55 yosh 55 yo'q 51sosyal 51 dada 50 ha 50 kecha 49

ISTANBUL DARSLIK A1 SO'Z CHASTOTA ISTANBUL DARSLIK A1 Chastota Men 301 Bor 300 va 268 Yo`qmi 198 Nima 198 Bu 181 Juda 181 o`ngan kun11 So'ng118 e'lon 115 do'stlar 109 talabalar 98 ular 92 har bir 91 kelib - 88 qancha 87 qayer 84 oila 83 o'qituvchi 83 bizga 82 talab - 78 bilan 76 vaqt 74 ish72 xususiy 72 kitob 68 kim 67 yaxshi 66 so'z 66 misol 65 matn 61 hukm 57 qaysi 55 yosh 55 yo'q 51sosyal 51 dada 50 ha 50 kecha 49 dars 48 so'ng 48 salom 47 odamlar 46 katta 45 suhbat - 45 yaxshi 44 ikki 44 ish - 43 til 43 bo'sh vaqt 42 o'qib - 42 joylar 41 name 41 tayyorgarlik o'rganish 40 erta 40 yo'q 39 uchun 39 qanday 39 o'rganish - 39 bu joy 38 bola 38 grammatika 38 ko'proq 37 ish stoli 37 al - 36 to'ldirish - 36 uz 36 bo'l - 36 sev - 36 joy 36 bura 35 savollar 35 birliklari 35 kompyuter 33 ora 33 yo'q 33 turk 32 jon- 32 qolish - 31 oziq-ovqat 31 oziq-ovqat 31 mavzu jonli-30 hep 29 qalam 29 kishi 29 xona 29 Turkiya 29 oy 28 bob 28 dam olish kunlari 28 madaniyat 28 rahmat 28 uch 28 bil - 27 tinglash 27 oktyabr 27 o'qish 27 avtomobil 26 tinglash 26 suhbat 26 ertaga 26 fe'l 25 cafe 25 oldin 25 ayt - 25 boshlanish - 24 tug'ilgan kun 24 rafiqa 24 ingliz tili 24 aka 24 ko'cha 24 lekin 23 birga 23 agarkon 23 kech - 23 idora 23 ok 23 yaqin 23 yangi 23 haqida 22 chiqish 22 to'liq - 22 qulay 22 ya 22 to'g'ri 21 sayohat - 21 avtobus 21 hozir 21 chiqib - 20 chunki 20 muloqot 20 hafta 20 ekan 20 sana 20 yil 20 o`z 19 ko'p 19 va bir yarim 19 ko'ra 19 kasalxona 19 ichki-19 tur - 19 nishonlash - 19 mamnun bo'lishi - 19 mamnun bo'lishi 19 mashinalar 19 mahorat 18 javob-18 o'yin - 18 daraja 18

it 18 yuk dan 18 digits 18 savol so'rash 18 berish - 18 yoki 18 shu 17 chorak 17 17 diqqatga sazovor quvonchlar dars 48 so'ng 48 salom 47 odamlar 46 katta 45 suhbat - 45 yaxshi 44 ikki 44 ish - 43 til 43 bo'sh vaqt 42 o'qib - 42 joylar 41 tayyorgarlik o'rganish 40 erta 40 yo'q 39 uchun 39 qanday 39 o'rganish - 39 bu joy 38 bola 38 grammatika 38 ko'proq 37 ish stoli 37 to'ldirish - 36 uz 36 bo'l - 36 sev - 36 joy 36 bura 35 savollar 35 birliklari 35 komyuter 33 43 ora 33 yo'q 3 turk 32 jon-32 qolish - 31 oziq-ovqat 31 oziq-ovqat 31 mavzu 30 jonli-30 hep 29 qalam 29 kishi 29 xona 29 Turkiya 29 oy 28 bob 28 dam olish kunlari 28 soat onalar kuni bank manzili - 12 bit-ob-havo12 dengiz 12 to'rt 12 nikoh yilnomasi 12 turli 12 jadval 2

Istanbul darslik A1 daraja so'z chastotalar mavjud. Uch jadval Istanbul darsligining A250 darajasida eng ko'p takrorlangan 1 so'zni beradi. Istanbul darslik A1 darajasida eng ko'p takrorlangan so'z; erkaklar (300), ve (268), var (243), bir (225), mi, mi, mu, mu (198), na (198), bu (181). Eng ko'p takrorlangan so'zlar I (300), ve (268), var (243), a (225), mi, mi, mi, mi, mi (198), bu (181) ekanliklarini ko'rish mumkin .

Foydalanilgana adabiyotlar ro'yxati:

1. Bölükbaş, F., Keskin, F., Gedik, E., Özenç, F. (2012). İçin Türkçe Ders Kitabı A1, ed.
2. Ferhat Aslan, Kültür Sanat Basımevi
3. Ungan, S. (2006). Avrupa Birliğinin Dil Öğretimine Karşı Tutumu ve Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 15, s.217
4. Bazin, L. (2010). Türk lügüvistiğı ve kültür alışverişı meseleleri. Türkçenin Derin Yapısı, Ankara: Belen Ofset, 521
5. Aksan, D. (2015). Türkçenin Sözvarlığı. 1. Basım, Ankara: Bilgi Yaymevi.
6. Aksan, D. (1981). "Sözcükbilim Açısından Dil Devriminden Çıkarılabilecek Sonuçlar Üzerine". Atatürk'ün Yolunda Türk Dil Devrimi, Ankara: Türk Dil
7. Beyreli, L., Çetindağ, Z., Celepoğlu, A. (2012). Yazılı ve Sözlü Anlatım.
8. Yılmaz, E. (2014). Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, Ankara: Pegem https://vk.com/wall_-15263599_426975-482-766 O 0651 O Beşevleri Ankara Tel: 0(3121 231 66 55 Basım Tarihi: Mayıs 2011 © Ankara üniversitesi TOMER https://vk.com/wall_-15263599_426975_-482-766_0651_O_Beşevleri Ankara Tel: 0(3121 231 66 55 Basım Tarihi: Mayıs 2011 © Ankara üniversitesi TOMER
9. Beyreli, L., Çetindağ, Z., Celepoğlu, A. (2012). Yazılı ve Sözlü Anlatım.
10. Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Multilingual,
11. Keklik, S. (2016). Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığını Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1 Ankara Üniversitesi Basımevi.
12. Banguoğlu, T. (1986). Türkçenin Grameri (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, İstanbul.
13. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2, ed. Ferhat Aslan, Kültür Sanat Yılmaz, E. (2014). Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü, Ankara: Pegem https://vk.com/wall_-15263599_426975-482-766 O 0651 O Beşevleri Ankara Tel: 0(3121 231 66 55 Basım Tarihi: Mayıs 2011 © Ankara üniversitesi TOMER https://vk.com/wall_-15263599_426975_-482-766_0651_O_Beşevleri Ankara Tel: 0(3121 231 66 55 Basım Tarihi: Mayıs 2011 © Ankara üniversitesi TOMER